

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

Masarykova cesta 16, 1000 Ljubljana

T: 01 400 52 00

F: 01 400 53 21

E: gp.mvi@gov.si

www.mvi.gov.si

Številka: 013-26/2012/552

Datum: 16. 2. 2023

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje na podlagi Sklepa o izboru tem nacionalnih evalvacijskih študij in njihovem financiranju za obdobje 24 mesecev št. 013-26/2012/507 z dne 6. 4. 202 in spremembe Sklepa o izboru tem nacionalnih evalvacijskih študij in njihovem financiranju za obdobje 24 mesecev št. 013-26/2012/ dne 2023, na podlagi 19. člena Pravilnika o posodabljanju vzgojno-izobraževalnega dela (Uradni list RS, št. 7/14, 27/17 in 47/19) v zvezi s 5. in 6. členom Protokola o določanju in načinu izvajanja nacionalnih evalvacijskih študij z dne 5.2.2015, 17.5.2018 in 14.12.2018 (v nadaljevanju Protokol) objavlja

JAVNO POVABILO

**za zbiranje predlogov za nacionalno evalvacijsko študijo s trajanjem 24 mesecev
z naslovom**

ANALIZA DEJAVNIKOV VPLIVA NA KARIERNE IZBIRE OTROK IN MLADOSTNIKOV TER ODLOČITVE GLEDE NJIHOVE IZOBRAŽEVALNE POTI OB KONCU OSNOVNE IN SREDNJE ŠOLE

Karijerne odločitve so za posameznika pomembni mejniki v življenju. Te morajo mladi sprejemati že zelo zgodaj, zato so lahko še toliko bolj pogosto povezane s pozitivnimi, pa tudi negativnimi psihološkimi, fiziološkimi ter družbeno-ekonomskimi dejavniki, ki bodo te posameznike zaznamovale tudi po opravljeni tranziciji v odraslost (glej npr. Robertson, 2014). Kompleksnost kariernega odločanja s starostjo sicer narašča (Gati in Saka, 2001), saj otroci pod vtisom idealnih karier in utopičnih pričakovanj pogosto poročajo neuresničljive želje, ko pa začnejo odraščati, te odločitve postanejo dinamičen preplet razvojnih stopenj in prevladujočih okoljskih okoliščin (Howard in Walsh, 2011). Zato je za karierno odločanje mladih izjemnega pomena razumevanje njihovih individualnih želja ter s tem povezano odkrivanje različnih kariernih možnosti, ki se jim ponujajo. To mora biti storjeno na primeren način, da se utrujejo posameznikovi identitetni vzorci ter povečuje dobro počutje, zadovoljstvo s kariero in vnaša stabilnost v življenje posameznika (Kunnen, 2013).

Na področju karier je v veljavi mnogo teorij in pristopov, ko gre za karierno odločanje posameznikov, pri čemer so navadno socialno-kognitivni procesi (prepričanja o samoučinkovitosti, pričakovani izidi ter karierni cilji) v interakciji z dejavniki kot so spol, narodnost, družbeno-ekonomski status, podporna mreža, ovire na izobraževalni ali poklicni poti ipd. (Blanco, 2011). Pri kariernih izbirah gre tako za preplet osebnih ambicij in zunanjih vplivov, ki determinirajo karierne izbire. Carpenter in Foster (1977) tako pravita, da so faktorji, ki vplivajo na karierne odločitve posameznikov, intrinzične, ekstrinzične ali medosebne narave.¹ Intrinzično dimenzijo predstavlja niz interesov, ki so povezani s profesijo in njeno vlogo v družbi, ekstrinzično želja po družbeni prepoznavi in socialni varnosti, medtem ko je medosebna povezana z vplivom družine, prijateljev, učiteljev in ostalih, ki imajo neposreden vpliv na posameznika (ibid.).

Posameznike pod vplivom intrinzičnih faktorjev tako vleče zanimanje za določene poklice in profesije in te razumejo tudi kot osebno zadovoljujoče. Gre za izbire, ki izhajajo iz posameznika in so posledica njihovega zanimanja za profesijo ter zadovoljstva, ki ga ob tem doživljajo. Ekstrinzični faktorji se, po drugi strani, vrtijo okoli zunanje regulacije in po večini materialnimi pridobitvami, ki jih posamezni poklici oz. profesije prinašajo. Tu gre za prestiž poklica, dostopnost zaposlitve, dobro plačilo, zaposlitveno varnost in druge s tem povezane faktorje, ki motivirajo posameznike za takšne karierne odločitve. Medosebni faktorji pa vključujejo aktivnosti socializacijskih akterjev v posameznikovem življenju, vključno z željo po zadovoljevanju želja družine in pomembnih drugih, s katerimi se posvetujejo in so zanje tudi pripravljeni korigirati svoj osebni interes.

Da bi bili izobraževalni sistemi alokacijsko učinkoviti – t.j. da bi produkti izobraževalnega sistema bili usklajeni s potrebami na trgu dela z vidika številčnosti kadrov po področjih – je potrebno torej upoštevati niz zgoraj omenjenih faktorjev, ki vplivajo na karierno izbiro posameznikov, saj neupoštevanje teh faktorjev lahko vodi do neuspešnih zunanjih intervencij v to področje, bodisi v obliki ukrepov, ki ne delujejo, bodisi v obliki dejanskih premikov v izobraževalnih izbirah, ki pa na koncu povzročijo nezadovoljstvo s samim področjem izobraževanja ali celo delom, nizko motiviranost in podobne posledice z negativnim vplivom na učinkovitost dela. Pri tem je nujno omeniti, da je ožje razumevanje alokacijske učinkovitosti potrebno korigirati z dejstvom, da je trg dela za slovenski izobraževalni sistem, predvsem ko gre za visoko izobražene kadre, vsaj evropski (notranji trg EU), če ne globalni, ko gre za najkonkurenčnejše kadre, ki zasedajo najprestižnejša in najzahtevnejša delovna mesta. Druga pomembna korekcija ožjemu razumevanju alokacijske učinkovitosti so tudi razvojne potrebe slovenske družbe, saj Slovenija za razvojni »zeleni« preboj in uspešen digitalen prehod, kot to narekajo nacionalni strateški dokumenti, potrebuje kadre, ki jih trenutno slovenski trg dela sploh še ni sposoben vključiti, vsaj ne v zadostnem številu in pod zadostnimi pogoji (t.j. vertikalnim in horizontalnim ujemanjem izobrazbe in delovnega mesta, kar omogoča tudi najboljšo produktivnost, zadovoljstvo na delovnem mestu, karierni razvoj).

Namen nacionalne evalvacijske študije je celostno pregledati področje usklajenosti izobraževalnih izbir srednješolskega in visokošolskega izobraževanja s potrebami na trgu dela ter faktorje, ki vplivajo na obstoječe izobraževalne izbire glede srednješolskega in visokošolskega izobraževanja. Pri tem je potrebno ocene potreb po kadrih tudi korigirati s potrebo po kadrih, ki se jih bo potrebovalo, glede na razvojne projekcije za udejanjanje nacionalnih strateških ciljev zelenega in digitalnega prehoda. Podatki iz evalvacijske študije bodo podlaga sistemskim ukrepom tudi na področju napovedovanja potreb po različnih profilih učiteljev.

¹ Za več o faktorjih karierne izbire glej Akosah-Twumasi in dr. (2018).

Cilji nacionalne evalvacijske študije so tako:

- Pregled ujemanja med izobraževalnimi izbirami in potrebami na trgu dela (s poudarkom na prehodu iz sekundarnega v terciarno izobraževanje, hkrati pa tudi primarnega v sekundarno), ob upoštevanju korekcije razvojnih usmeritev Slovenije in njene vloge v notranjem trgu dela EU.
- Pregled in ocena vpliva intrinzičnih, ekstrinzičnih in medosebnih faktorjev na izobraževalne izbire posameznikov.
- Identifikacija povezav med izobraževalnimi izbirami in sklopi različnih intrinzičnih, ekstrinzičnih in medosebnih faktorjev.
- Identifikacija faktorjev, ki odvrtačajo posameznike od izbire izobraževalnih programov, ki razvijajo kadre, po katerih trg dela najbolj povprašuje.
- Predlog sistemskih ukrepov za povečanje atraktivnosti izobraževalnih programov, ki razvijajo kadre, po katerih trg dela najbolj povprašuje ali bo najbolj povpraševal (ob upoštevanju dejstva, da se ne želi poseči v izobraževalne izbire na način, ki bi imel za posledico nižjo stopnjo zadovoljstva in posledično tudi negativne posledice tako za posameznika kot za delovno organizacijo).

Z nacionalno evalvacijsko študijo bodo tako:

1. Izdelan popis faktorjev, ki vplivajo na izobraževalne izbire posameznikov ter ocena izvedljivosti vplivanja nanje.
2. Pripravljena priporočila za krepitev kompetenc strokovnih delavcev, ki so zadržani za strokovno podporo posameznikom pri njihovi izobraževalni izbiri (svetovalni delavci v šolah ipd.), tudi v kontekstu (samo)evalvacije njihovega dela/svetovanja.
3. Oblikovana priporočila za povečanje interesa za vpis v izobraževalne programe, ki razvijajo kadre, deficitarne na trgu dela.

Predlog za nacionalno evalvacijsko študijo naj vsebuje naslednje elemente:

1. Uvod, ki vsebuje vsaj naslednje elemente:

- formalni okvir študije;
- opredelitev ciljev študije;
- argumentacija smiselnosti vsakega opredeljenega cilja;
- ocena stopnje uresničljivosti raziskovalnih ciljev in opredelitev morebitnih omejitev glede doseganja posameznih raziskovalnih ciljev.

2. Metode raziskovanja, ki zajemajo vsaj naslednje elemente:

- Predvidene metode raziskovanja glede na posamezne raziskovalne cilje (za vsak cilj posebej se opredelijo vse predvidene raziskovalne metode).
- Za kvantitativne metode neposrednega zbiranja podatkov (npr. anketa, strukturirano opazovanje) je potrebno opredeliti:
 - osnovno populacijo ter tip, osnovno strukturo in obseg raziskovalnega vzorca;

- način zbiranja podatkov z opredelitvijo načina zagotovitve ustrezne (načelno vsaj 50%) stopnje realizacije vzorca na vseh ravneh oz. z argumentacijo o zagotavljanju nepristranskosti vzorca;
 - uporabljen inštrument (okvirna vsebina vprašalnika/načrt opazovanja...);
 - predvidene postopke analize pridobljenih podatkov.
- Za kvalitativne metode neposrednega zbiranja podatkov (intervju, fokusna skupina, opazovanje z udeležbo) je potrebno opredeliti:
 - populacijo, ki jo raziskujemo ter način vzorčenja;
 - uporabljeni inštrument (usmeritvena vprašanja za intervju ali fokusno skupino / načrt opazovanja);
 - predvidene postopke analize pridobljenih podatkov.
 - Za sekundarno analizo podatkov je potrebno navesti vir in značilnost podatkov ter predvidene metode njihove obdelave.
3. Strokovni življenjepisi nosilca predloga in članov raziskovalne skupine, iz katerih so razvidni podatki za ugotavljanje raziskovalne usposobljenosti (9. člen Protokola). Življenjepisi morajo biti predloženi v skladu z obrazcem EUROPASS v slovenskem jeziku.
 4. Časovni načrt nacionalne evalvacijske študije s predvidenim obsegom financiranja.

Finančna sredstva, namenjena za izvedbo nacionalne evalvacijske študije, znašajo 40.000 EUR.

V izbirni postopek se bodo uvrstile vse prijave, ki bodo v roku 30 dni od objave na spletnih straneh Ministrstva za vzgojo in izobraževanje in na spletnih straneh Inštituta za narodnostna vprašanja poslane ali dostavljene na naslov **Inštitut za narodnostna vprašanja, Erjavčeva cesta 26, 1000 Ljubljana**, z oznako »NE ODPIRAJ – PRIJAVA NA JAVNO POVABILO - EVALVACIJSKE ŠTUDIJE«. Šteje se, da je prijava prispela pravočasno, če je bila (najkasneje) zadnji dan roka za oddajo prijav oddana na pošti priporočeno ali do 12.00 ure oddana v vložišču **Inštituta za narodnostna vprašanja, Erjavčeva cesta 26, 1000 Ljubljana**.

Dr. Darjo Felda
MINISTER

